

जीतपुरसिमरा उपमहानगरपालिका

जीतपुरसिमरा राजपत्र

खण्ड: १

संख्या: १

मिति: २०७५।०४।०९

भाग- २

जीतपुरसिमरा उपमहानगरपालिका

विपद् व्यवस्थापन कोष कार्यविधि, २०७५

प्रस्तावना:

विपद्को दृष्टिकोणबाट नेपाल संसार कै संवदनशील देशहरू मध्ये एक हो । अव्यवस्थित बसाइसराई, जथाभावी वन फडानी तथा अतिक्रमण, अवैज्ञानिक खेती प्रणाली, कृषिमा अव्यवस्थित चाप, जनसंख्याको बढ्दो चाप, अव्यवस्थित शहरीकरण, अदुरदर्शी भौतिक संरचनाको निर्माण, जलवायु जन्य जोखिम, जनचेतनाको कमी जस्ता कारणले हरेक वर्ष हुने बाढी पहिरो, महामारी, झाडा पखाला, अनिकाल आगलागी र भूकम्प जस्ता दुर्घटनामा हजारौं मानिसहरूको मृत्यु हुने गरेको छ । यस्ता प्रकारका विपद्बाट जीउधन माथी भएको क्षति त छुट्टैछ, भौतिक संरचनामा समेत क्षति पुग्दा आर्थिक सामाजिक विकासमा समेत ठूलो नोक्सानी व्यहोर्नु परेको छ । यसरी हुने गरेका मानवीय तथा भौतिक क्षतिलाई न्यूनीकरण गर्नका लागि स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ बमोजिम उपमहानगरपालिकाको कोषमा जम्मा भएको रकम उपमहानगरपालिकाको विपद् कोष खडा गरी सोही कोष मार्फत यस्ता प्रकारका क्षतिमा खर्च गर्दा प्रभावकारी हुने देखि विपद् व्यवस्थापन कोष कार्यविधि २०७५ बनाई लागु गरिएको छ ।

उद्देश्य:-

(क) विपद्मा परेका पीडितलाई उद्धार र पुनः स्थापना गर्ने कार्यका लागि सबै सरकारी तथा गैर सरकारी क्षेत्रको सहयोगमा जनसहभागिता समेत जुटाउनु ।

- (ख) विपद्का लागि अत्याधिक जोखिम क्षेत्र पहिचान तथा नक्साङ्कन गरी जनचेतना अभिवृद्धि गर्नु ।
- (ग) विपद्को जोखिमलाई न्यूनीकरण गर्न समय सापेक्ष नीतिगत र संस्थागत संयन्त्रमा सुधार गर्नु ।
- (घ) पीडित पक्षलाई आधारभूत आवश्यकताका लागि तत्कालै राहत उपलब्ध गराउनु ।
- (ङ) विकास निर्माण तथा भौतिक संरचनाको निर्माण गर्नु अघि वातावरण मैत्री प्रणालीमा जोड दिन जनचेतना जगाउनु ।
- (च) विपद्को जोखिम न्यूनीकरणको लागि उपयुक्त पुर्व सूचना प्रणालीको स्थापना गर्नु ।
- (छ) राष्ट्रिय योजना आयोगले बनाएको उद्देश्य परिपूर्तिका लागि उन्मुख हुनु ।
- (ज) विपद्का व्यवस्थापनलाई उपचार मूलक समेत बनाउनु ।
- (झ) विपद् व्यवस्थापनमा काम गर्ने निकायको बीचमा समन्वय गर्नु ।
- (ञ) विपद् सम्बन्धी सूचना दिने प्रविधिको व्यवस्थापन गर्नु ।

परिच्छेद एक

संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ

(१) संक्षिप्त नाम:

- १.१ यस कार्यविधीको नाम जीतपुरसिमरा उपमहानगरपालिकाको विपद् कोष व्यवस्थापन कार्यविधि २०७५ रहेको छ।
- १.२ यो कार्यविधि नगर कार्यपालिकाबाट स्वीकृत भएको मिति देखि लागु हुनेछ ।

परिच्छेद दुई

परिभाषा

२. विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस कार्यविधिमा,

- (क) विपद् कोष भन्नाले स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ बमोजिम जीतपुरसिमरा उपमहानगरपालिकामा स्थापित विपद् कोष बुझाउने छ।
- (ख) कार्यविधि भन्नाले जीतपुरसिमरा उपमहानगरपालिकाको विपद् कोष व्यवस्थापन कार्यविधि २०७५ लाई बुझाउने छ ।
- (ग) व्यवस्थापन समिति भन्नाले विपद् कोष व्यवस्थापन कार्यविधि २०७५ सञ्चालन समितिलाई बुझाउछ।
- (घ) नगरपालिका भन्नाले जीतपुरसिमरा उपमहानगरपालिकाको कार्यालय, बारालाई बुझाउने छ ।
- (ङ) विपद् भन्नाले प्राकृतिक वा गैर प्राकृतिक कारणबाट उत्पन्न विपत्तिपूर्ण अवस्था सिर्जना भई धनजन, पशुचौपायाको क्षतिको साथै जीवनयापनमा प्रतिकूल असर परी वा पारी विपद्बाट प्रभावित व्यक्ति वा समुदायको आफ्नै स्रोत र क्षमताबाट समाधान हुन नसक्ने बाह्य सहयोगको आवश्यकता पर्ने दुःखद्

तथा कष्टपूर्ण प्राकृतिक वा गैरप्राकृतिक विपद् र हुन सक्ने विपत्तिपूर्ण अवस्थालाई समेत सम्झनु पर्छ ।
यसले यस कार्यविधिको उद्देश्यसँग सम्बन्धित अन्य अवस्थालाई पनि जनाउने छ ।

- (च) प्राकृतिक विपद् भन्नाले बाढी, अतिवृष्टि, अनावृष्टि, खडेरी, आँधी, असिनापानी, भूकम्प, ज्वालामुखी विष्फोट, बाढी, पहिरो, चट्याङ तथा भूस्खलन आदि जस्ता प्राकृतिक कारणबाट उत्पन्न विपद्लाई सम्झनु पर्छ ।
- (छ) गैर प्राकृतिक विपद् भन्नाले महामारी, अनिकाल, डढेलो, कीट आतङ्क, वर्डफ्लू, सर्पदंश, जनावर आतङ्क खानी दुर्घटना, औद्योगिक दुर्घटना, आगलागी, विषाक्त ग्यास वा रसायन चुहावट, विकिरण, ग्यास विष्फोटन विशाक्त खाद्य सेवन, वातावरणीय प्रदुषण वा विनास, भौतिक संरचनाका क्षति तथा विपद्का समयमा गरिने उद्धार कार्यका क्रममा हुने दुर्घटना आदिलाई सम्झनु पर्छ ।
(तर गैर प्राकृतिक विपद्को हकमा मदिरा तथा बिष सेवन गरेको तथा न्यूनतम सावधानी नअपनाइएको भनी प्रहरी वा स्वास्थ्य संस्थाको मुचुल्काबाट देखिन आएमा राहत उपलब्ध गराइने छैन ।)
- (ज) विपद् व्यवस्थापन भन्नाले विपद् जोखिम व्यवस्थापन र न्यूनीकरण, विपद् पूर्वतयारी, विपद् पुनर्लाभ संग सम्बन्धित सम्पूर्ण क्रियाकलापलाई सम्झनु पर्छ ।
- (झ) विपद् जोखिम न्यूनीकरण भन्नाले विपद् पूर्व गरिने विपद् जोखिम विश्लेषण तथा मूल्याङ्कन, विपद् रोकथाम, विपद् अल्पीकरण तथा विकास कार्यमा विपद् जोखिम न्यूनीकरणको मूलप्रवाहीकरण संग सम्बन्धित कार्य सम्झनु पर्छ ।
- (ञ) पूर्व तयारी भन्नाले विपद् हुनु पूर्व सम्भावित विपद्को प्रतिकारको लागि गरिने सबै प्रकारका तयारी र विपद्को सम्भावित जोखिम व्यवस्थापन र न्यूनीकरणका कार्य समेतलाई सम्झनु पर्छ ।

परिच्छेद तीन

विपद् व्यवस्थापन समितिको गठन

३. विपद् व्यवस्थापन समिति गठन सम्बन्धी व्यवस्था ।

३.१ विपद् व्यवस्थापन कोष कार्यविधि २०७५ को सञ्चालन तथा आवश्यक नीति निर्माण तथा निर्देशनका लागि देहाय बमोजिमका सदस्य रहने गरी एक सञ्चालन समिति रहनेछ ।

(क) नगर प्रमुख	- संयोजक
(ख) नगर उपप्रमुख	-सदस्य
(ग) प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत	-सदस्य
(घ) वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन समितिको संयोजक	-सदस्य
(ङ) जिल्ला प्रहरी कार्यालयका प्रतिनिधि	-सदस्य
(च) इन्जिनियर प्राविधिक शाखा प्रमुख	-सदस्य

- (छ) नेपाल रेडक्रस सोसाइटीको प्रतिनिधि - सदस्य
- (ज) उपमहानगरपालिकाको स्वास्थ्य शाखाको प्रतिनिधि - सदस्य
- (झ) नगर प्रमुखले तोकेको नगरसभा सदस्य मध्येबाट कम्तिमा एक जना महिला सहित दुइ जना सदस्य - सदस्य
- (ञ) योजना शाखा प्रमुख - सदस्य सचिव

आवश्यकता परेमा विपद् कोष व्यवस्थापन समितिको बैठकमा अन्य विशेषज्ञ समेत आमन्त्रण गर्न सकिनेछ। उपमहानगरपालिकाको नगरप्रमुख अनुपस्थित भएमा नगर उपप्रमुखले संयोजक भै काम गर्न सक्नेछ।

३.२ समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ ।

१. उपमहानगरपालिकाको विपद् व्यवस्थापन कोषको लागि आर्थिक स्रोतको व्यवस्थापन गर्ने ।
२. उपमहानगरपालिकाको विपद् व्यवस्थापन कोषको सञ्चालनका लागि योजना तर्जुमा गरी नगर सभाबाट स्वीकृत गराई कार्यक्रम तय गर्ने गराउने ।
३. विपद्को घटना घट्नु अगावै जनचेतना मुलक कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।
४. विपद्बाट पीडित भएका व्यक्तिको सन्दर्भमा तथ्याङ्क संकलन गरी विपद्को घटना घटेको ठाँउमा समितिले अनुगमन गर्नुका साथै राहतको कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।
५. विपद्का लागि पूर्व तयारीमा रहने ।
६. विपद् न्यूनीकरण तथा नियन्त्रणको पूर्वाधार निर्माण गर्न उपमहानगरपालिका लाई सिफारिस गर्ने ।

परिच्छेद चार

समितिको बैठकमा गणपुरक संख्या

४. समितिको बैठकमा गणपुरक संख्या तपशिल बमोजिम हुनेछ ।
- ४.१ समितिको बैठक बस्ने प्रयोजनका लागि ५१ प्रतिशत सदस्यलाई गणपुरक संख्या मानिनेछ । तर आपतकालिन अवस्थामा संयोजकले उद्धार तथा राहतका लागि सिधै निर्देशन गर्न सक्नेछ ।
- ४.२ व्यवस्थापन समितिको बैठक आवश्यकता अनुसार जुनसुकै समयमा पनि बस्न सक्नेछ ।
- ४.३ यस समितिका पदाधिकारीले बैठक बसेको दिन कार्यपालिका समेतका पदाधिकारीले पाए सरह बैठक भत्ता पाउने छन् ।

परिच्छेद पाँच

कोषको स्थापना र सञ्चालन

५. यस कोषमा देहाय अनुसारको रकम रहने छ ।
- ५.१ (क) उपमहानगरपालिकाबाट वार्षिक रूपमा विपद् व्यवस्थापन कोषमा विनियोजन भएको रकम ।
(ख) नेपाल सरकार (संघीय तथा प्रादेशिक) बाट प्राप्त हुने अनुदान सहयोग ।
(ग) विभिन्न सरकारी गैर सरकारी तथा अन्य दाताबाट प्राप्त भएको सहयोग ।
(घ) अन्य स्रोत
- ५.२ कोषको सञ्चालन:- यस कोषको रकम उपमहानगरपालिकाको विपद् व्यवस्थापन कोषको खातामा जम्मा गरी स्थानीय निकाय आर्थिक प्रशासन सम्बन्धी नियमावली २०६४ अनुसार खर्च गरिनेछ ।
- ५.३ कोषमा जम्मा भएको रकम:- यस कोषमा जम्मा भएको रकम विपद् व्यवस्थापनका लागि बाहेक अन्य प्रयोजनमा खर्च गर्न पाइने छैन ।
- ५.४ लेखा परीक्षण: यस कोषको आन्तरिक लेखा परीक्षण आ.ले.प. शाखाबाट र अन्तिम लेखा परीक्षण महालेखा परिक्षकको कार्यालयबाट गरिनेछ ।
- ५.५ खाता सञ्चालन: यस कोषको खाता सञ्चालन स्थानीय निकाय आर्थिक प्रशासन नियमावली २०६४ अनुसार हुनेछ ।

परिच्छेद छ

उद्धार तयारी व्यवस्थापन:

६. विपद् व्यवस्थापन
- (क) विपद्को जोखिममा रहेको क्षेत्रको पहिचान गर्ने ।
- (ख) तालिम प्राप्त जनशक्तिको साथै विपद्को समयमा राहतको छरितो व्यवस्थाको लागि खोज र उद्धार सामग्रीहरूको लगत अद्यावधिक गर्नुका साथै आपतकालीन खाद्यान्न, औषधि एवं लत्ता कपडाको भण्डारण गर्न समन्वय गर्ने ।
- (ग) सामाजिक एवं गैर सरकारी संघ संस्था एवं पत्रकारहरूको सहयोग समेत लिई उपमहानगरपालिकाको विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी जनचेतना अभिवृद्धि गर्ने ।
- (घ) विपद्को समयमा विस्थापित परिवारहरूलाई सुरक्षित स्थानमा राखी शिविर सञ्चालन गर्न सम्भव भए सम्म विद्यालय, स्वास्थ्य केन्द्र वाहेक तत्कालका लागि अस्थायी रूपमा पुर्नस्थापना गर्न पहिचान गरिएका खुलाक्षेत्रहरू प्रयोग गर्ने ।

